

SKIP Sekce Bezbariérové knihovny – výroční zpráva 2022

Sekce působí na poli českého knihovnictví 11 let. Její hlavní náplní bylo od začátku směřovat knihovny ke změně přístupu k vlastní přístupnosti. A to jak obsahem Standardu a Metodik Handicap Friendly, tak certifikacemi z nich vycházejícími. Neodmyslitelně patří k činnosti sekce také publikační činnosti.

Sekce má 27 členů a členek, 3 členky přibyly za rok 2022. Za rok 2022 byli všichni členové osloveni, aby popsali své aktivity svých knihoven k přístupnosti. Celkem dotazník vyplnilo sedm členek sekce, jejich odpovědi jsou uvedeny níže.

V roce 2022 nebyla otevřena žádná nová certifikace, za to byly v procesu tři knihovny, které v první vlně ocenění nedostaly a měly 6 měsíců na změnu v doporučených oblastech. I přes veškerou snahu knihoven i hodnotitelského týmu, i managementu knihoven, se nakonec nepodařilo certifikace uzavřít s kladným výsledkem. Přesto dvě ze tří ředitelky knihoven uvedly, že by se časem k certifikaci chtěly vrátit a že už teď kladně hodnotí, co vše jim proces certifikace a kontakt s odborníky, ukázal a jakým směrem jejich aktivity o přístupnosti nasměroval.

I nás zkušenosti s těmito certifikacemi naučily nové věci a přiměly nás přemýšlet nad možností dalších certifikací i zpřesnění dosavadních pravidel. Finanční příspěvek SKIP, který jsme na certifikace pro rok 2022 získaly, jsme využily na uhrazení recertifikací, které se ukázaly jako organizačně i obsahově velmi náročné, s některými knihovnami se dílčí postupy ladily poměrně dlouho. Nevyužitá finanční částka byla navrácena SKIP. Podařilo se nám rozšířit také hodnotitelský tým, a to díky tomu, že poslední certifikace probíhali v tandemu.

První třetina roku 2022 přinesl začátek válečného konfliktu na Ukrajině, čímž dostala praktický přesah Metodika pro interkulturní knihovnictví. Ve spolupráci se SKIP, SDRUK, Severočeskou vědeckou knihovnou v Ústí nad Labem, Knihovnou Jiřího Mahena v Brně a Národní knihovnou ČR jsme uspořádali sérii webinářů zaměřených na integraci nově příchozích z Ukrajiny v období od března do června 2022. Cílem bylo podpořit knihovnice a knihovníky v situaci náhlého příchodu tisíců lidí prchajících před válkou na Ukrajině. Z webinářů byly pořizovány záznamy, které jsou nadále veřejně dostupné na YouTube kanále SKIP:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLXPdxTclz4UKr3YOzrukVKyZ4tsRpoCG>

Celkem vzniklo více než 20 hodin záznamů webinářů, které mají online účast celkem přes 500 lidí; jednotlivé záznamy mají 70-700 zhlédnutí, na následující témata:

- Vhled do problematiky
- Jak na výuku češtiny
- Ukrajinaštiny jako jazyk lidí prchajících před válkou
- Následky prožitých traumat u dětí a dospělých
- Ruská propaganda – tradiční cíle, nové metod
- Jak se nestát obětí ruské propagandy a jak pomoci svým blízkým získat odolnost
- Zkušenosti z knihoven pro děti a mládež
- Současná ukrajinská literatura pro dospělé
- Současná ukrajinská literatura pro děti a mládež
- Válka na Ukrajině: Když knihy dětem pomáhají
- Jak získat ukrajinský fond do knihovny
- Jazykové kurzy češtiny pro děti s odlišným mateřským jazykem

Za cyklus webinářů byla sekce nominována na ocenění Ministerstva kultury v kategorii Informační počín. Ačkoliv jsme cenu nezískali, vnímáme tuto motivaci jako poctu.

Podíleli jsme se na nastavení podmínek pro hodnocení pro projekt VISK 3 – přístupné online katalogy knihoven a podmínek pro projekt K21.

V květnu 2022 bylo podepsáno Memorandum o spolupráci mezi SKIP a SONS, na návrhu textu memoranda jsme se jako sekce podíleli obsahově. <https://www.skipcr.cz/memorandum-o-spolupraci-se-sons>

Účast na konferencích:

- Díky Radku Pavlíčkovi jsme se dvěma příspěvky účastnili konference S Théseem bez překážek, záznam: <https://www.theseus.cz/>
- Díky projektu z VISK 2 Knihovny Jiřího Mahena v Brně jsme zpropagovali témat vzdělávání dětí (osob) se specifickými potřebami v knihovnách, záznam: https://www.youtube.com/watch?v=wHjwfyUra_k&list=PLDQ1mwDelKexC2UtkjvNW8eCbioA0j_Z9&index=6
- Obsahově jsme se jako sekce podíleli na obsahu panelu Inkluzivní design na Konferenci Knihovny současnosti 2022, program panelu: <https://sdruk.cz/inkluzivni-design/>, záznam: <https://www.youtube.com/watch?v=JApoPqZ8jOA>

Publikační činnost:

- Série článků pro časopis Čtenář o přístupnosti a dobré praxi v knihovnách
- Knytlová, Kateřina. Služby pro uživatele se zrakovým postižením. U Nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje. 2022, 32(2), s. 9-11. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: https://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/20220205.pdf
- Knytlová, Kateřina. Odborný seminář Zvukové knihy v roce 2022. U Nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje. 2022, 32(2), s. 31-32. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: https://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/20220219.pdf
- HORÁKOVÁ, Sabina. Poslechové pořady pro zrakově postižené v Tyflocentru Hradec Králové. U nás: knihovnicko-informační zpravodaj východních Čech. 2022, roč. 32, č. 2, s. 11-12. ISSN 0862-9366. Dostupné tak z: <https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20220206>
- DUBNOVÁ, Markéta a Eliška JÍLKOVÁ. Pohádky v bublinách: zrakově stimulační leporelo. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2022. ISBN 978-80-85059-59-5.

Stav úkolů z roku 2022

- Otevřela se příprava metodiky pro rodiny v knihovnách - rozpracováno
- Rozpracovaná revize Standardu a stávajících metodik Handicap Friendly

Cíle pro rok 2023

- Dokončit revize Standardu a stávajících metodik Handicap Friendly
- Posunout metodiku pro rodiny s dětmi v knihovnách
- Dořešit autorská práva na nová loga pro sekci
- Nastavit systém dalšího vzdělávání (proškolení) v knihovnách

Díličí informace od kolegů/kolegyň ze sekce:

- **Knihovna Třinec,p.o.**

Aktivity pro osoby / organizace se zrakovým postižením: V loňském roce jsme navázali spolupráci s organizací SONS a uspořádali výstavu fotek slabozrakého umělce Lukáše Černého. Také jsme se zapojili do sbírky Bílá Pastelka a v rámci Dnů umění nevidomých u nás měla pro třinecké školy přednášku a besedu autorka knih Markéta Vítková.

Aktivity pro osoby / organizace s mentálním postižením: Pravidelně 1x měsíčně nás navštěvují klienti denního stacionáře Radost, který je určen osobám s mentálním a kombinovaným postižením. V knihovně pro ně připravujeme program napříč všemi odděleními. Trénujeme s nimi paměť, ukazujeme a vysvětlujeme jim pravidla nových deskových her, hrajeme si s roboty a ozoboty, ale také pro ně hrajeme příběhy podle oblíbených knih.

Aktivity pro osoby / organizace s tělesným postižením: Jak jsem zmínila již výše, stacionář Jantar je určen i pro osoby s tělesným postižením.

Aktivity pro nově příchozí z Ukrajiny nebo nově příchozí obecně, osoby s odlišným mateřským jazykem: V březnu jsme uspořádali akci s názvem Ukrajinský den, jejích cílem bylo seznámit veřejnost s životem na Ukrajině, s jejich zvyky a tradicemi a zároveň zapojit ukrajinské uprchlíky do kulturního a společenského života v našem městě. Dále naše knihovna spoluorganizuje lekce češtiny pro ukrajinské uprchlíky.

Aktivity pro osoby / organizace – osoby pečující o děti, rodiny s dětmi: Naše knihovna pořádá programy pro maminky s dětmi tzv.MRKni, zajišťujeme doučování pro děti, odpolední programy pro děti, hrátky s roboty a virtuální realitu.

- **Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně**

Aktivity pro osoby / organizace se zrakovým postižením: Zvuková knihovna, Kniha do domu, Slepcká zásilka, Kulturní pořady - hudební recitál, výstavy nevidomých či slabozrakých autorů, Kurz Trénink paměti pro nevidomé a slabozraké, Společné setkání s knihovnicí

Aktivity pro osoby / organizace se sluchovým postižením: V loňském roce navázána spolupráce se Svazem neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR

Aktivity pro osoby / organizace s mentálním postižením: Programy pro žáky se speciálními potřebami (děti s různým stupněm mentálního postižení, děti s kombinovaným mentálním a tělesným postižením) Programy pro dospělé klienty Centra sociálních služeb (klienti s mentálním postižením, klienti s duševním onemocněním).

Aktivity pro osoby / organizace – osoby pečující o děti, rodiny s dětmi: Tátové a mámy, čtete s námi - dopoledne pro rodiče s dětmi do 5 let

- **Knihovna města Ostravy**

Aktivity pro osoby / organizace se zrakovým postižením: Zvuková knihovna - výpůjční služby, nabídka specializovaných periodik, odborné poradenství, spoluorganizace festivalu Dny umění nevidomých na Moravě, přednášky o knihách pro členy SONS, individuální

donášková služba na pobočky KMO, služba Slepecké zásilky pro MS Kraj, vzdělávání zaměstnanců v problematice, akvizice specializovaného knihovního fondu o tématech zrakových postižení, orientační majáčky (v Ústřední knihovně)

Aktivity pro osoby / organizace se sluchovým postižením: Výtvarné workshopy pro osoby se sluchovým postižením, individuální poradenství v oblasti literatury spolupráce s CSNN a SNN při společných akcích, přednáškách kulturního či populárně vzdělávacího typu, služba Tichá linka, vybavení knihovny indukčními smyčkami, zprostředkování tlumočení do ČZJ, vzdělávání zaměstnanců v problematice, akvizice specializovaného knihovního fondu o tématech sluchových postižení, k dispozici zaměstnanci ovládající základní komunikaci v ČZJ, video návody služeb knihovny v ČZJ na webových stránkách knihovny, nabídka zjednodušené četby

Aktivity pro osoby / organizace s mentálním postižením: Specializovaná beseda pro žáky ZŠ na téma Děti s poruchou chování a lehkou až střední mentální retardací (v ústřední knihovně, i na pobočkách, možnosti realizace přímo ve škole - dle zájmu). Akvizice specializovaného knihovního fondu o tématech mentálních postižení

Aktivity pro nově příchozí z Ukrajiny nebo nově příchozí obecně, osoby s odlišným mateřským jazykem: Poskytování prostoru knihovny Centru na podporu integrace cizinců pro jazykové kurzy českého jazyka (8x týdně), realizace konverzačních kurzů českého jazyka (3x týdně), konverzační kurz anglického jazyka (2x týdně), zajištění a distribuce učebnic a slovníků mezi účastníky kurzů a další ukrajinské zájemce o studium českého jazyka. Pro osoby s odlišným mateřským jazykem máme nabídku bilingvního, i cizojazyčného knižního fondu (specializovaná oddělení Britské centrum, Americké centrum), nabídka vzdáleného přístupu do databáze cizojazyčných audioknih (Naxos Spoken Word Library), podpora jazykového vzdělávání zaměstnanců pro zlepšení komunikace v cizím jazyce.

Aktivity pro osoby / organizace – osoby pečující o děti, rodiny s dětmi: V rámci projektu Bookstart / S knížkou do života pořádá KMO program pro rodiny s dětmi Nádherné úterý, který probíhá v dopoledních hodinách každé 1. úterý v měsíci. Rodičům s dětmi pak nabízí širokou a pestrou nabídku knižního fondu v podobě leporel, zvukových knih. Rozšířená nabídka o Kouzelné čtení spojené s Albi tužkou. Možnost využití vizuomotorických pomůcek, dřevěných hraček, puzzle, kostek, společenských her; možnost bezbariérového přístupu a nabídka zázemí pro rodiny s malými dětmi (přebalovací podložka, dětské sedátko na WC, koš na plínky...)

- **Knihovna města Hradce Králové**

Aktivity pro osoby / organizace se zrakovým postižením: standardní služby zvukové knihovny pro nevidomé a slabozraké pro cca 200 uživatelů, čtvrtletní pořady pro klienty zvukové knihovny Setkání s literaturou, komponované pořady hudebního oddělení pro klienty TyfloCentra, spolupráce s TyfloCentrem - tisk novinek v Brailu pro klientku dle požadavků, poskytnutí bezbariérových prostor knihovny pro oslavy 30. výročí Tyfloservisu, zajištění audioverzí publikací projektu S knížkou do života / Bookstart ve spolupráci s Macanovou knihovnou (audioverze leporela - Předčítanky pro mrňata), metodického kalendáře pro rodiče (2021), pohádkové knihy pro tříleté (2021)) a jejich prezentace ostatním pracovníkům zvukových knihoven na jejich pravidelném setkání

Aktivity pro osoby / organizace se sluchovým postižením: Den s Hradeckým centrem pro osoby se sluchovým postižením (15.9.2022) - dopolední program pro školy, odpolední program pro veřejnost v rámci projektu S knížkou do života zajištění přetlumočení metodické publikace pro rodiče do znakového jazyka - tvorba videí (leporelo pro děti

převedeno v roce 2021) ve spolupráci se z.s. Kukátko - zajištění tvorby speciálních setů pro neslyšící rodiče/děti - nabídnuty knihovnám - distribuce rodinám proběhne v roce 2023

Aktivity pro osoby / organizace s mentálním postižením: Adaptační programy pro děti ze speciální školy v knihovně (výběrově na některých dětských odd.) Přátelský den v knihovně - návštěva dětí s handicapem

Aktivity pro osoby / organizace s tělesným postižením: Akce pro veřejnost v ústřední bezbariérové budově či bezbariérových pobočkách KMHK páteční šachový klub v Literární knihovně knihovny (kombinace osob s postižením a bez).

Aktivity pro nově příchozí z Ukrajiny nebo nově příchozí obecně, osoby s odlišným mateřským jazykem: Exkurze a program pro 2 polské třídy ve spolupráci s knihovnou v Nové Pace workshopy pro ZŠ a SŠ - Přijel k nám zahraniční student (zaměřené na pochopení problematiky) celoroční projekt na podporu nově příchozích z Ukrajiny (grant Visegrad 4) - výuk češtiny pro ukrajinské maminky se zajištěním hlídání dětí (květen-prosinec), dopolední programy pro děti a rodiny, doučování češtiny pro ukrajinské děti, prázdninové pátky pro ukrajinské děti, zaměstnávání - zapojení nově příchozích do programů pro jejich komunitu, integrační aktivity pro UA rodiny - výtvarné dílny aj., zajištění nákupu dětské literatury i literatury pro dospělé v ukrajinštině, nákup učebnic češtiny pro cizince, tvorba informačních letáků v UA, tisk her, pomůcek v UA k rozebrání, pomoc nově příchozím v řešení jejich konkrétních situací.

Aktivity pro osoby / organizace – osoby pečující o děti, rodiny s dětmi: Vydání a křest kontrastního leporela Pohádky v bublinách (náklad 1000 ks) dle poznatků o rozvoji zrakového vnímání nejmenších 48 setkání klubíků pro nejmenší a 18 vítání občánků v rámci projektu S knížkou do života, včetně realizace klubíků na divadelním festivalu a Nábřeží umělců pravidelný kurz pro nové maminky - Jak správně manipulovat s novorozencem (lektor fyzioterapeut) městské venkovní hry pro celou rodinu (na podporu čtenářské gramotnosti nebo znalosti místa) pravidelné výtvarné dílny 8 letních rodinných projektových dnů na různá témata pravidelně muzikoterapie pro děti 3-7 let za doprovodu rodičů Noc vědců - Všemi smysly Dračtení - ve spolupráci s divadlem DRAK Předávání slabikářů (scénické čtení a předávání) ve spolupráci se školami a účastí rodičů netradiční fotosoutěž Léto s Velrybou Pohádka pro déšť (tradiční akce) - venkovní pohádkové odpoledne pro rodiny s dětmi Mikulášské odpoledne - divadelní představení a setkání s Mikulášem účast knihovny na Dni rodiny a velké rodinné zábavní akci Poklad na Stříbrném rybníku přednáška Apollo 17 pro celou rodinu

Z jiných oblastí: komponované pořady pro Ligu proti rakovině (hudební odd.) - 2x ročně Přátelský den/den Země v knihovně (odpolední akce) - ve spolupráci s ostatními organizacemi města z oblasti komunitního plánování Informační den o sociálních službách (celodenní akce) - prezentace všech poskytovatelů soc. služeb v knihovně nabídka knihovního fondu s biblioterapeutickým potenciálem - příběhy pomáhají s problémy (pro děti, rodiče i učitele/ životní situace, handicap, nemoci)

Mgr. Helena Hubatková Selucká

1. února 2023